

Forsvarssjefens tale i Oslo Militære Samfund, 22. januar 2019

Admiral Haakon Bruun-Hanssen

(Innholdet må sjekkes mot fremføring)

Innledning

Kjære alle sammen

Godt nytt år!

Denne våren starter arbeidet med en ny langtidsplan for Forsvaret. Regjeringen planlegger å fremme denne for Stortinget våren 2020. Forsvarsminister Frank Bakke Jensen ga fra denne talestolen den 7. januar uttrykk for en politisk vilje til økt satsing på Forsvaret i årene fremover, og at mitt fagmilitære råd også denne gang skal veie tungt i utarbeidelse av planen.

Det er jeg glad for. En økt satsing på Forsvaret er helt nødvendig. I mitt fagmilitære råd som ble gitt til den nåværende langtidsplanen, beskrev jeg «en nøktern forsvarsstruktur». I media ble dette omtalt som «et minimumsforsvar». I dag er realiteten at det minimumsforsvaret ikke lenger er minimum. Det er for lite til at Forsvaret over tid kan klare våre forpliktelser nasjonalt og internasjonalt.

Langtidsplanen som ble vedtatt i 2016 utvikler Forsvaret i riktig retning. Vi står altså ikke overfor noen omfattende omlegging av Forsvaret. Mye godt arbeid har blitt gjort de siste årene med å få det vi har til å virke, effektivisere støttestrukturen, og å legge grunnlaget for nye investeringer.

På flere områder er en styrking av strukturen imidlertid nødvendig. Vi må ha større kraft og høyere tempo i arbeidet med å styrke forsvarsevnen vår. Og vi må ha fokus på de områdene hvor utholdenheten og evnen til tilstedeværelse ikke er god nok. Dette gjelder i dag først og fremst vår maritime kapasitet og våre landstyrker.

2% målet er et politisk spørsmål. For meg handler det om å gi gode fagmilitære råd om hvordan Forsvaret bør utvikles og styrkes fremover for å bevare sin relevans i en verden som er i stadig utvikling. Det innebærer selvfølgelig å sikre at det kan løse de oppgaver som forventes.

Endringer i det sikkerhetspolitiske landskapet, endrede forventninger til Norge som alliert i NATO, samt den teknologiske utvikling og forventede avvik fra målsettingene i gjeldende LTP, er alle viktige forhold som må påvirke utvikling av Forsvaret.

Jeg vil vie store deler av dagens foredrag til disse forholdene og starter med den sikkerhetspolitiske utviklingen.

Utviklingen i sikkerhetssituasjonen

De sikkerhetspolitiske utfordringene har ikke endret form eller karakter siden 2014. Imidlertid er motsetningene på alle plan blitt mer spisset og tydeligere, og utviklingen har på mange områder gått raskere enn man anslo for fire år siden. Situasjonen vurderes derfor mer alvorlig i dag enn tidligere.

USA, Kina og Russland er i skarp konkurranse med hverandre om global og regional innflytelse. Stormaktene tar seg mer til rette og tilsidesetter internasjonale avtaler. Den internasjonale orden, som er bygget opp i kjølvannet av annen verdenskrig, blir utfordret. Denne utviklingen kan true småstatenes posisjon, handlefrihet og sikkerhet.

Russland og USA, hver på sin måte, har størst innflytelse på norsk sikkerhets- og forsvarspolitik. Imidlertid bør vi ikke glemme Kina og deres økende interesse for Arktis og Nord-områdene. Dette er en utvikling som følges nøye.

Russland har fortsatt opprustningen av sin militære evne. Likeså har utviklingen av nye militære kapasiteter hatt prioritet på tross av en svekket nasjonaløkonomi. Militærmakten blir brukt til å fremme russiske interesser, og utplasseringen av våpensystemer langs hele Russlands vestlige og nordlige grense er egnet til å utfordre NATOs bevegelsesfrihet.

I våre nærområder fortsetter russisk trening og øving med økende omfang og kompleksitet. Ikke varslede øvelser demonstrerer evnen til hurtig iverksetting av militære operasjoner. Testing og utplassering av nye våpensystemer fortsetter. Moderne missilsystemer utplassert på land, på sjøen og på fly dekker hele Norge og Barentshavet. Bastionkonseptet øves til stadighet. Den militære evnen er kontinuerlig tilstede og varslingstiden er redusert til et minimum. Det stiller økte krav til norsk militær tilstedeværelse og reaksjonsevne.

Russland har utviklet mellomdistanse kjernevåpen, i strid med INF-avtalen, som kan gi en strategisk avskrekkingseffekt i det europeiske teater. Russland kan også skape en konvensjonell overlegenhet i Europa, riktignok begrenset i tid og rom. En betydelig førsteslagsevne samt trusselen fra kjernevåpen, kombinert med ulike destabiliserende tiltak skaper en betydelig forverret sikkerhetsutfordring. Mangelen på velfungerende dialog mellom Russland og NATO øker faren for misforståelser og strategiske feilvurderinger i en tilspisset situasjon.

Russlands annektering av Krim i 2014 og støtten til opprøret i Donbass vakte harme i Europa og NATO. Blokaden av Kertsj-stredet og arrestasjonen av ukrainske marinefartøy i 2018 vakte ikke like sterke reaksjoner. Hendelsen var imidlertid en ren maktdemonstrasjon og et signal til omverdenen om at Azov-havet reguleres av Russland, med makt om nødvendig. Sett med norske øyne bør dette være bekymringsfullt.

I Ukraina har Russland vist at de også mestrer langvarige operasjoner. Den typen lavintensitet operasjoner vi har vært vitne til de siste 4 årene, binder store styrker i det

ukrainske forsvaret og utfordrer deres utholdenhet. For å holde stand mot opprøret er den ukrainske hær doblet i størrelse siden 2014.

I en årrekke har Russland signalisert misnøye med NATOs nærvær i Baltikum og Østersjøen. De siste 18 månedene er tilsvarende misnøye signalisert i våre nærområder. Simulerte angrep på norsk militær infrastruktur og allierte styrker i Norge svekker tilliten og skaper betydelig usikkerhet om russiske intensjoner. Forstyrrelsene av GPS-signaler i Finnmark under øvelse Trident Juncture i fjor, påvirket ikke bare den sivile luftfarten. De skaper også militære dilemma.

Russland er ikke utelukkende en militær utfordring. Russerne er eksperter på å utnytte gråsonen mellom fred og krig. Irregulære operasjoner, cyberangrep, likvidering, manipulering, falske nyheter og propaganda er alle midler som Russland har benyttet for å svekke eller destabilisere politisk samhold innad i nasjoner, eller mellom nasjoner. Vi kan ikke se bruken av dette som enkelthendelser, men må erkjenne det som en bevisst strategi for å utfordre vårt styre- og levesett. Det er en utfordring som må tas på alvor og som vi må etablere tiltak mot.

Den internasjonale terrorisme er ikke død. ISIL har mistet majoriteten av det territoriet de kontrollerte, men fortsatt utgjør de en betydelig trussel og evner å spre sin ideologi. Nye celler i Øst-Asia, Afghanistan og SAHEL vekker nå bekymring. Omfanget av terrorangrep i Europa har gått ned siden 2015, men evnen og viljen til å angripe vestlige mål er fortsatt tilstede. I land som Frankrike og Belgia er fortsatt store politistyrker og militære soldater bundet opp i beskyttelse av befolkningen i sentrale knutepunkter for ferdsel. Disse tiltakene krever store menneskelige ressurser. I et eventuelt hjemlig scenario vil Politiets ressurser raskt uttømmes, og i befolkningstette Sør-Norge har Forsvaret svært begrenset personellmengde til rådighet for å støtte politiet.

Utviklingen i NATO

NATO har respondert fortløpende på utviklingen i sikkerhetssituasjonen siden 2014. Tiltakene fra toppmøtene i Cardiff og Warszawa er implementert. Reaksjonsevnen er bedret, styrker er utplassert i Baltikum og Svartehavsregionene, forsvarsplaner for utvalgte områder er på plass, og arbeidet med å utvide og styrke kommandostrukturen er kommet godt i gang.

Vedtaket fra toppmøtet i Brussel i 2018 om å øke reaksjonsevnen og slagkraften ytterligere, er et tegn på at den sikkerhetspolitiske situasjonen vurderes mer alvorlig enn tidligere.

Initiativet har fått betegnelsen «4 ganger 30» og betyr at NATO samlet skal kunne stille 30 bataljoner, 30 krigsfartøy og 30 jagerflyskvadroner tilgjengelig i NATOs område innen 30 dager. Denne forpliktelsen kommer i tillegg til NATOs hurtige reaksjonsstyrker, NRF.

Alle medlemsland forventes å bidra i dette initiativet. Hvilke land som skal bidra med hva er ennå ikke besluttet, men det er rimelig å anta at Norge, ut fra militær størrelse, må bidra på alle tre områdene. Slike bidrag kan ikke oppfylles med dagens struktur, og vil kreve et større volum av landstyrker og maritime kampfartøy.

Nordområdene og Atlanterhavet har fått økt oppmerksomhet i NATO, og stabilitet i nordområdene har vært og er sentralt for norsk sikkerhetspolitikk. Utsagnet «*Norge er NATO i nord*» tilkjenner en politikk der vi mener det er norske fartøyer og fly som bør drive overvåkingen i nordområdene. Skal vi få støtte for dette synet, er det avgjørende at vi forstår NATOs interesser og bekymringer i denne regionen, og at vi selv evner å løse oppdrag på alliansens vegne.

De senere årene er det kapasiteten til de stadig mer stillegående russiske multi-rolle ubåtene som bekymrer. Dette er missilbærende ubåter som kan true landmål i Europa eller USA, og kan angripe forsterknings- og forsyningstransporter mellom USA og Europa, samt kritisk viktige militære plattformer som sikrer disse transportene.

Antallet russiske ubåter er relativt lavt, men samtidig har de et betydelig skadepotensial. Å holde kontroll på deres nærvær er derfor avgjørende. Å lokalisere disse båtene er blitt stadig mer utfordrende, og innsatsen rettes inn mot å finne dem før de kommer ut i Atlanterhavet. NATO øker vektleggingen av anti-ubåt operasjoner og ber nasjonene anskaffe flere plattformer og heve kompetansen på dette området. Skal politikken «*Norge er NATO i nord*» kunne håndheves i fremtiden, må vi styrke vår evne til anti-ubåt operasjoner ytterligere fra dagens nivå.

Vårt økte maritime nærvær i nordområdene etter 2014 er verdsatt av nære allierte. Etter hendelsene i Kertsj-stredet er et slikt nærvær blitt enda viktigere. Med den planlagte reduksjonen i marinefartøyer etter 2025 vil dette imidlertid bli en umulig oppgave for Marinen. Vakuumet vi etterlater vil uten tvil bli fylt av andre, og kan således svekke den stabiliteten vi søker å ivareta. For å opprettholde et tilstrekkelig norsk maritimt nærvær i nord-områdene må derfor størrelsen på Marinen økes.

NATO gjør i disse dager organisatoriske endringer med betydning for Norge. Tilpasningene i NATOs kommandostruktur omfatter etableringen av en maritim felleskommando i USA, samt en logistikkkommando i Tyskland. Den moderniserte kommandostrukturen medfører en personellmessig økning på ca 1280 hoder, hvor Norge regner med å fylle rundt 44 av dem.

NATOs Joint Force Command, Norfolk samlokaliseres og integreres med US 2nd Fleet og de blir sentrale i å sikre den transatlantiske linken og forsterkninger til våre nærområder. 2nd Fleet vil bli viktig for daglige maritime operasjoner i våre nære havområder. Forsvaret søker derfor å få innplassert dyktige offiserer og befal både i NATO kommandoen og i 2nd Fleet.

Jeg vil også trekke frem cybertrusselen som et område NATO er spesielt opptatt av. I fjor ble cyber anerkjent som eget operasjonsdomene og i 2018 etablerte SACEUR sitt eget cyberoperasjonssenter. Dette senteret skal arbeide tett med nasjonene og stake ut

strategien for å bekjempe trusler i cyberdomenet. Ettersom arbeidet skrider frem må vi regne med at NATO vil stille krav til nasjonene og deres cyberkapasiteter.

Teknologisk utvikling

Utnyttelsen av ny teknologi har ofte endret måten vi kriger på. Langtrekkende presisjonsvåpen er et slikt eksempel. Den som evner å utnytte teknologien får et overtak. Kunstig intelligens og stordata er områder som kan få stor betydning for utviklingen av militær evne i fremtiden.

I det kortere perspektiv bør vi vektlegge og utnytte teknologi som er blitt tilgjengelig for småstater. Rombaserte systemer, autonome systemer og elektronisk krigføring vil ha stor betydning for vår forsvarsevne i fremtiden.

Forsvaret har startet arbeidet med å utnytte mulighetene satellitter gir oss. Først innen kommunikasjon, men mikrosatellitt-teknologien vil også gi store muligheter, blant annet innenfor overvåkning.

Droner eller ubemannede systemer øker i omfang og tas i bruk på stadig nye måter i luften, på bakken, på vannet og ikke minst under vann. Utviklingen gir både muligheter og utfordringer for Forsvaret. Vi bør kontinuerlig utvikle vår bruk av autonome systemer samt styrke utviklingen av systemer som kan bekjempe mindre droner.

Vår avhengighet av det elektromagnetiske spektrum er økende. Dette gir oss en sårbarhet som vi må klare å håndtere. Som jeg allerede har nevnt i forbindelse med forstyrrelser av GPS-signaler, er denne utfordringen reell. Elektronisk krigføring har vært i utstrakt bruk i Øst-Ukraina med meget stor effekt. Utfordringene og mulighetene innen elektronisk krigføring har fått økt fokus i Forsvaret, og vi er i ferd med å foreta en fullstendig gjennomgang av vår evne. I årene fremover må vi redusere sårbarheten vår på dette området.

De siste årene har vi sett flere ondsinnede angrep på IKT-systemer. Også Forsvarets systemer er jevnlig under angrep. Vi er helt avhengig av å kommunisere og behandle informasjon på en sikker måte. Våre systemer må kontinuerlig tilpasses de teknologiske endringene som skjer rundt oss. Forsvaret må i enda sterkere grad satse på IKT-sikkerhet for å kunne beskytte kritisk informasjon.

Implementering LTP

Vi går nå inn i det tredje året av gjeldende LTP. Målet med denne langtidsplanen er å styrke den operative evnen i fred, krise og krig. De første årene ble prioriteten gitt til å få det vi har til å virke, men grunnlaget for omfattende investeringer og moderniseringer er også påbegynt.

Kombinasjonen av reell økonomisk styrking og ambisiøse planer for effektivisering gir ønsket effekt.

Det viktige arbeidet med å styrke grunnmuren har gitt resultater, og det prioriteres ressurser til dette også i 2019. Det meste av vedlikeholdsetterslepet er innhentet, og omfanget av reservedeler øker selv om det fortsatt er utfordringer innen enkelte systemer.

Beredskapsbeholdningene øker på flere områder og i år økes også treningsaktiviteten i alle forsvarsgrenene.

En viktig del av moderniseringen er anskaffelse av nye systemer. Vi har nå ni F-35 på Ørlandet, og ytterligere seks ankommer i år. Mottak, oppøving og driftssetting av F-35 går etter planen. Mot slutten av året vil flyene nå sin initielle operative evne og løse sine første oppdrag. De første besetningene til P-8, Maritime Patroljefly, starter nå sin utdanning i USA. Hæren fikk sine første nye bergepanservogner i romjulen og i løpet av året mottas tre til. Forsvaret overtar også ytterligere 11 kampvogner (OPV), og 47 lette pansrede patruljekjøretøy (IVECO), samt 128 feltvogner til Heimevernet. Nytt artilleri leveres fra utgangen av 2019 og anskaffelse av nye stridsvogner skjer iht. planen fra 2025.

Sjøforsvarets logistikkfartøy KNM Maud starter etter planen transitt fra Korea til Norge i februar. Etter utrustning, oppøving og sertifisering vil fartøyet være operativt tilgjengelig for Norge og NATO fra første halvår 2020.

Anskaffelsen og innføringen av helikopteret NH90 er fortsatt en betydelig utfordring. Kun 40 % av ambisjonen for flytimer i 2018 ble nådd, men det er imidlertid mulig å skimte lys i enden av tunnelen. De første tre Step B maskinene av NH90 er mottatt og ytterligere fem skal leveres i år. Et omfattende arbeid for å sikre 3 900 tilgjengelige timer innen 2024 er igangsatt. Da må reservedelstilgangen bedres betraktelig, vedlikeholdskapasiteten økes og bemanningssituasjonen styrkes. Dette ambisjonsnivået er beregnet å øke driftskostnadene med 470 millioner mer pr år enn opprinnelig forutsatt. Dette må selvfølgelig finansieres.

På Ørland hovedflystasjon er fasilitetene som er etablert til F-35 rapportert å fungere meget godt. Til nå er det etablert skvadronsbygg med simulatorer, vedlikeholdsbygg med dokker og et forsyningsbygg m.m. I tillegg er rullebanen forlenget og basen sikres nå for å kunne fungere som en operativ flystasjon i hele konfliktspekeret. Hangarprosjektet vil levere de første hangarene i 2019.

Det er likevel noen utfordringer som gjenstår. Blant disse kan det trekkes frem etablering av tilstrekkelige fasiliteter for å produsere luftvernkapasiteter for både Ørland og Evenes.

På Evenes er arbeidet med å re-etablere flystasjonen i full gang. Støttefunksjoner vil bli utbygget parallelt med operative fasiliteter for QRA og P-8. Luftforsvaret vil øke bemanningen for å sikre en operativ QRA fra 2022.

Styrkingen av den landmilitære tilstedeværelse i Finnmark er godt i gang og personellvolumet økes gradvis, samtidig som avdelingene øker sin mobilitet.

Planer for grunnutdanning utenfor de operative avdelingene i Hæren er også godt i gang, og til sommeren gjennomføres en pilot for det nye utdanningskonseptet ved Garnisonen i Porsanger. Som del av denne piloten vil også noe personell utdannes direkte til Heimevernet hvor vi også søker å rekruttere flere fra Finnmark til førstegangstjeneste.

Implementeringen av Ordning for Militært Tilsatte (OMT) fortsetter. Konverteringen fra offiserer til befal er nesten fullført hos forsvarsgrenene og HV mens det fortsatt gjenstår mye i fellesinstitusjonene. Tjeneste- og karriereplaner begynner å komme på plass. Tilrettelegging for en livslang karriere i Forsvaret på alle nivåer vil ikke utelukkende handle om høyere militær grad, men snarere om å utvikle og vedlikeholde etterspurt fagkompetanse. Mye arbeid gjenstår, men vi er i rute og jeg ser allerede positive resultater på mange områder. Jeg har tro på at vi lykkes med å øke kompetanse og erfaring hos våre soldater.

Det første krigskolekullet i ny ordning startet sin utdanning sommeren 2018. Etter 6 måneder med felles utdanning, går de nå over i en grenvis utdanningsperiode, før de igjen samles i sjette og siste semester. Tilbakemeldingene fra første halvår er meget positive og alle 226 elever er fortsatt med.

Det første kullet til ny befalsskole startet nå i januar. Samtidig gjennomføres en studie over hvordan vi kan strukturere og forbedre all fagutdanning for spesialister. Målet er å sikre best mulig faglig utvikling gjennom en livslang karriere. Jeg er svært tilfreds med søknadstallene til skolene våre og kvaliteten på de vi får inn til Forsvaret både til førstegangstjeneste og utdanning. Dette er det beste utgangspunkt for at vi skal lykkes med å løse våre oppdrag. Så er det viktig at vi tar godt vare på personellet vårt og kontinuerlig jobber med en kultur som preges av inkludering og respekt. Det er viktig for å beholde personellet, men også for å løse samfunnsoppdraget.

Forsvaret har effektivisert betydelig de siste årene og vil fortsette arbeidet i årene som kommer. Midlene som frigis brukes til å øke vår operative evne. I 2018 effektiviserte Forsvaret for 487 millioner kroner. Denne summen tilsvarer f.eks. 32 ekstra øvingsdøgn for Brigade Nord, eller ca 900 seilingsdøgn med fregatt, eller hele kostnadsøkningen for å drifte NH-90.

Planen for implementeringen av de tiltak som er fastsatt gjennom gjeldende LTP følges og avvikene er små. Gjennomføringsevnen har vært god til nå, og det er viktig vi opprettholder den i årene fremover. Jeg ser i dag ingen kritiske utfordringer, selv om kravene til ytterligere effektivisering er meget krevende.

Nasjonale operasjoner

God situasjonsforståelse og oversikt over aktiviteten i våre nærområder er avgjørende i en tid med økt usikkerhet. Forsvarets mange sensorer og plattformer gjennomfører daglig nødvendig overvåking for at vi skal kunne sette sammen et godt og relevant situasjonsbilde. Dette krever tilstedeværelse, en tilstedeværelse som også kan nyttes til å tilkjenne norske interesser og til å respondere med relevante kapasiteter dersom noe skjer. Med sterkt

reduerte varslingsperioder har Forsvarets evne til å respondere hurtig på oppdøkkende hendelser blitt stadig viktigere.

Antall sensorer og plattformer er marginalt i forhold til de oppgavene Forsvaret er pålagt. Aldrende systemer med høyere feilrater, samt planlagt ut- og innfasing av plattformer svekker nå vår overvåkingsevne. Forsvaret har derfor økt omfanget operative oppdrag i nordområdene for å opprettholde et tilfredsstillende situasjonsbilde. Når omfanget oppdrag øker blir styrkeproduksjonen betydelig vanskeligere. Resultatet blir at vi sitter igjen med for få kvalifiserte mannskaper. Balansen mellom oppdrag og styrkeproduksjon er kritisk og må overholdes for ikke å svekke vår operative evne.

Statusen for vår evne til å løse nasjonale oppgaver er fortsatt god, men den vil kontinuerlig utfordres i årene fremover på grunn av planlagte materiellfornyelser og organisatoriske løsninger som ikke er tilpasset et minimumsforsvar. Vi må vurdere om vi i dagens sikkerhetspolitiske situasjon kan tillate oss å fase ut eldre plattformer før de nye er innfaset og er operative. Konsekvenser av en eventuell omlegging kan bli et behov for å øke antall enheter og bemanningen i overgangsfasen.

INT OPS

Kun mindre endringer er gjort i vår deltagelse i internasjonale operasjoner siste året. Rundt 300 norske soldater er til enhver tid representert i misjoner i regi av FN, NATO eller andre koalisjoner. I 2019 skal vi i tillegg stille med om lag 1 000 soldater til NATOs hurtige reaksjonsstyrke, VJTF.

I Afghanistan mentorere våre spesialstyrker fortsatt spesialpolitienheten CRU i Kabul. Måten vi løser dette oppdraget på blir kalt «den norske modellen» som vi høster stor anerkjennelse for. Bidraget vårt har høy verdi både for NATO og for Afghanistan.

Sikkerhetssituasjonen i Afghanistan er fortsatt utfordrende. Taliban har et tydelig fotfeste på landsbygden, samtidig som IS har fått fotfeste i enkelte områder. Antallet angrep og terrorhandlinger er betydelig, og våre soldater har hatt flere tøffe oppdrag også i 2018.

NATO har fortsatt tro på at den afghanske regjeringen vil evne å ta mer kontroll og sikre en positiv utvikling i landet. Men det er fortsatt behov for støtte fra allierte. NATO har derfor fastholdt at den videre støtten til Afghanistan skal styres av situasjonen og ikke tiden, og Norge har videreført sitt bidrag også ut dette året.

I Irak er det fortsatt et antall IS-krigere og betydelige våpenlagre spredd utover landet. Mye opprydding og stabiliseringsarbeid gjenstår før oppdraget vil bli terminert. Vår deltagelse med robuste avdelinger i Eufat-dalen, har høstet betydelig anerkjennelse hos våre allierte. Oppdraget består fortsatt i å bekjempe ISIL gjennom lokale styrker og vi fungerer som mentorere for irakiske avdelinger. Hæren fortsetter sitt bidrag i 2019, i tillegg har vi en ambisjon om å bidra med personell til støtte for NATO sitt utvidede treningsoppdrag i Irak.

Endringer i operasjonen gjorde det mulig for oss å trekke hjem våre spesialstyrker høsten 2018.

Norge er en viktig bidragsyter til NATO sine stående maritime styrker. Disse er en viktig del av NATOs evne til raskt å respondere på oppdukkende situasjoner og har de siste årene blitt stadig viktigere for å vise NATO nærvær i Østersjøen, Middelhavet og Svartehavet. Norge har i 2018 deltatt med både fregatt og minerydder i disse styrkene. Deltagelse videreføres i 2019.

Forsvaret har gjennom året bidratt i NATOs fremskutte nærvær i Litauen. Det norske bidraget i eFP videreføres med samme størrelse første halvår 2019 som i 2018. Fra og med 2. halvår i år økes bidraget til en kompanistridsgruppe. En økning som er planlagt å vedvare ut 2022.

Vi viderefører også vår militære deltagelse i FN-misjonene i Midtøsten og Sør-Sudan med omtrent samme størrelse som i 2018. Fra april i år og seks måneder fremover stiller vi med et C-130 transportfly til støtte for FN misjonen MINUSMA i Mali. Dette er andre gang på tre år vi deltar med fly i denne misjonen. Vi viderefører drift av leir til støtte for FN misjonen ut 2022.

Norge blir stadig fremhevet som en troverdig partner av våre viktigste allierte. Dette bygger både på våre bidrag internasjonalt og vår vilje og evne til selv å håndtere utfordringene i Nordområdene. Styrkebidragene ledes profesjonelt av FOH og internasjonalt har vi meget få, om noen, begrensninger på hvordan vi kan bidra til å løse oppdragene. Avdelingene våre er godt utdannet, trent og utrustet. Våre ledere er meget løsningsorientert og håndterer risiko på en god måte. Soldatene våre etterlever verdiene Respekt, Ansvar og Mot (RAM) og kommer godt overens med sine samarbeidspartnere. Bidragene våre er små i den store sammenheng, men de holder en meget høy kvalitet. Norske styrkebidrag gir ofte allierte sjefer den fleksibilitet som er nødvendig for å lykkes med oppdrag. Det siste eksemplet på dette er den norske «Task Unit» i OIR i Irak, som eneste konvensjonelle styrke med mandat til å operere utenfor leirområdet.

Behov og etterspørsel etter norske bidrag i internasjonale operasjoner overstiger Forsvarets kapasitet.

Øvelse Trident Juncture 18

Øvelse Trident Juncture 18 var den største NATO-øvelsen på flere ti-år. Alle 29 NATO-nasjoner pluss Finland og Sverige deltok med til sammen over 50 000 soldater, 65 fartøy, 250 fly og 10 000 kjøretøy.

For NATO handlet øvelsen om å vise solidaritet og militær styrke. Den vektla strategisk mobilitet, logistikk, taktisk trening og sertifisering av kommandoer og styrker.

For Norge var øvelsen i tillegg en mulighet for å teste vårt konsept for vertslandsstøtte, samt deler av våre forsvarsplaner.

For et hvilket som helst land vil en øvelse av disse dimensjoner være et stort løft – det var det også for Norge. Vi grep muligheten og leverte over alle forventninger. Forsvaret, 20 sivile etater, 60 private selskaper, fylker og kommuner bidro alle i et nasjonalt løft. I tillegg stilte befolkningen opp med en rekke lokale tiltak og var alltid positive og hjelpsomme overfor allierte avdelinger og soldater. Vi bidro sterkt til en øvelse som gav NATO svært viktige erfaringer. Vi fikk demonstrert totalforsvaret og verdien av statlig samarbeid, og vi fikk vist nytten av sivilt-militært samarbeid. Tilbakemeldingene fra NATO har vært overveldende, og det synes jeg er fortjent.

Jeg vil rette en stor takk til alle som stod på i uker, måneder og år for å levere dette resultatet og for måten dere presenterte Norge på gjennom hele øvelsen. En særlig takk rettes til øvrige deler av totalforsvaret som har tatt oppgaven på alvor og utviklet sine planverk. Det er nå viktig at arbeidet ikke legges i bero til neste øvelse, men at trykket på arbeidet videreføres i årene som kommer.

Vi er i gang med en omfattende evaluering av øvelsen. I Forsvaret ledes dette arbeidet av FOH, og på sivil side av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB). Evalueringene samles i et nasjonalt erfaringsseminar i juni i år. Først da vil vi ha det fulle erfaringsbildet. Dette vil gi viktige innspill til den videre utvikling av Forsvaret.

KNM Helge Ingstad

Om Trident Juncture var en suksess, ble den påfølgende kollisjonen mellom KNM Helge Ingstad og oljetankeren «Sola TS» mot slutten av øvelsen en tragedie for Forsvaret. Sammenstøtet var kraftig og KNM Helge Ingstad ble påført så store skader at fartøyet til slutt sank.

Samtlige 137 personer om bord i fartøyet ble evakuert, og heldigvis ble kun 8 mannskaper påført lettere skader.

Ut i fra bilder og beskrivelser har vi alle i ettertid forstått at det for mange var svært dramatisk om bord, og uhellet kunne fort endt mye verre. I minuttene etter uhellet kom grundig trening til sin rett. Mannskapet handlet riktig og tok vanskelige beslutninger til riktig tid. Jeg vil gi honnør til mannskapet og til Sjøforsvaret for meget god håndtering av situasjonen i minuttene, timene, dagene og ukene etter havariet.

Media var raskt ute og stilte spørsmål ved hvordan dette kunne skje. Det er betimelig, og det er et spørsmål vi også stiller oss. At det er gjort feil, er åpenbart. Men hvilke feil, hvorfor og hva som er årsakene til hendelsen er overlatt til politiet og Statens havarikommisjon å finne svarene på.

Tapet av en fregatt er betydelig for vår forsvarsevne. En fregatt er det eneste systemet vi har i Forsvaret som kan krige i tre dimensjoner samtidig. Vi har derfor mistet en viktig kapasitet. Sjøforsvaret har laget en plan for hvordan vi på best mulig måte kan minimere konsekvensene av tapet på kort sikt. De langsiktige konsekvensene og alternative løsninger er noe vi nå jobber med, men det er et åpenbart behov for å gjenopprette den kapasiteten KNM Helge Ingstad representerte.

Den videre utvikling av Forsvaret

Jeg vil nå forsøke å sammenfatte det jeg mener er det viktigste ved inngangen til en ny langtidsplan periode.

Det sikkerhetspolitiske grunnlaget og analysene som lå til grunn for gjeldende LTP er i stor grad fortsatt gyldig i forhold til retning. Men det er nå behov for en ny, oppdatert langtidsplan. Det vi ser er at endringene siden 2014 kommer i et høyere tempo enn forutsett og alvorlighetsgraden har økt. Den videre utviklingen av Forsvaret må forholde seg til en ny normaltilstand i våre omgivelser som stiller større krav og forventninger til norsk evne til å ivareta egen sikkerhet og til å bidra tyngre til alliansens samlede evne.

Gjeldende LTP vektlegger en betydelig styrking av den operative evnen til Forsvaret. Planen har en rekke omfattende tiltak der også mange moderniseringer, som nye maritime patruljefly, nye ubåter, nye stridsvogner og områdeluftvern. Planen beveger Forsvaret i riktig retning og Forsvaret har evnet å implementere de vedtatte tiltakene. Jeg ser derfor ikke et behov for å vurdere alle sider ved Forsvaret på nytt. Men et minimumsforsvar har blitt et for lite forsvar for de samlede utfordringene vi står overfor.

De største utfordringene jeg ser frem mot arbeidet med en ny langtidsplan er omfanget av operative avdelinger i Marinen og Hæren. Med dagens struktur og reaksjonsevne, vil vi hverken klare å tilfredsstille økte nasjonale behov eller innfri økte krav fra NATO.

Økt prioritering på vedlikehold, reservedeler og lagerbeholdning har bedret vår beredskap betydelig. Økt trening og øving bedrer vår operative evne. På tross av økt satsing er vi likevel på marginene og er avhengige av en fortsatt opptrapping og økt satsing på disse områdene for å opprettholde en nødvendig reaksjonsevne og utholdenhet.

Takk for oppmerksomheten.